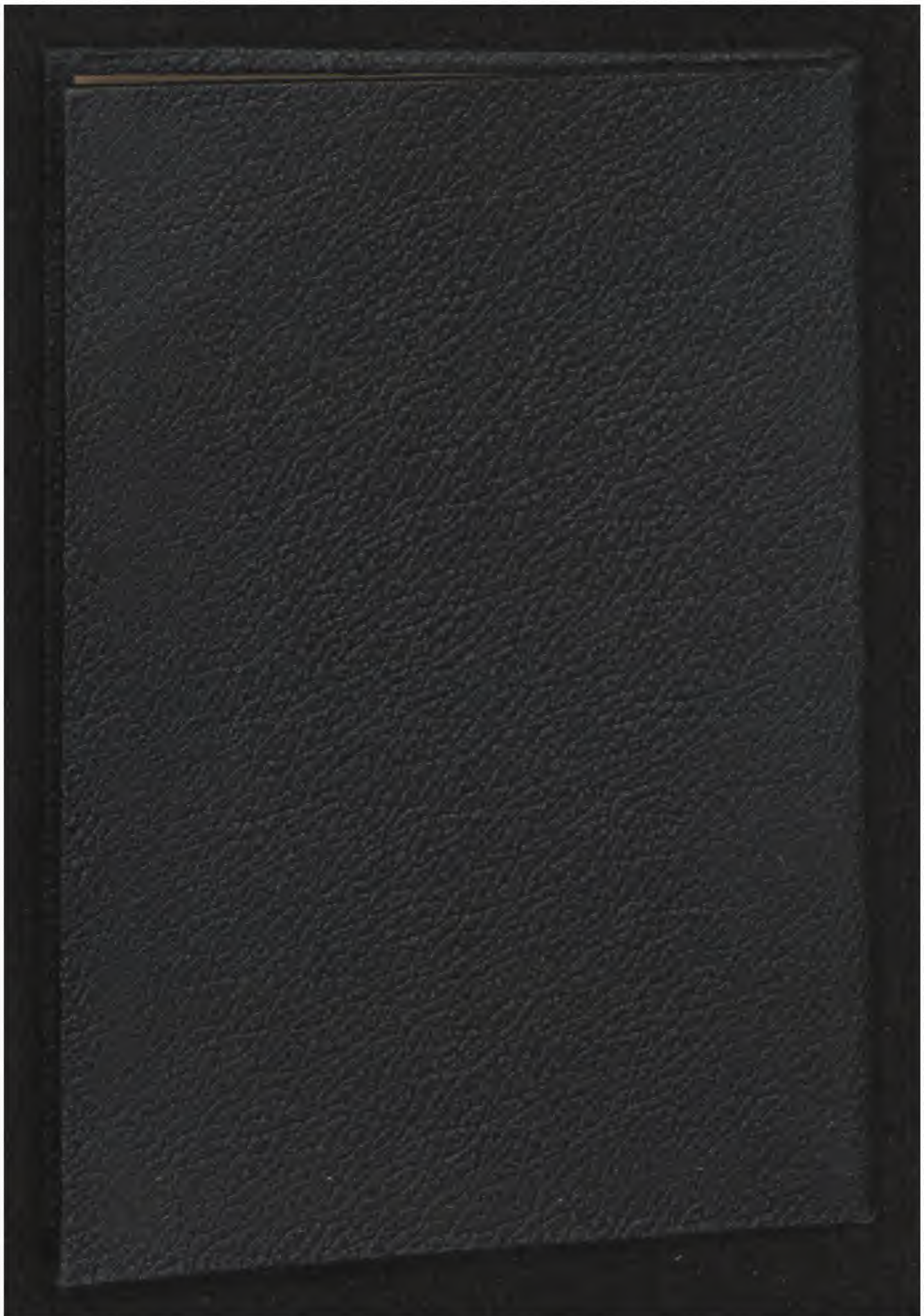

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. Cust. H.1

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. Cust. H.1

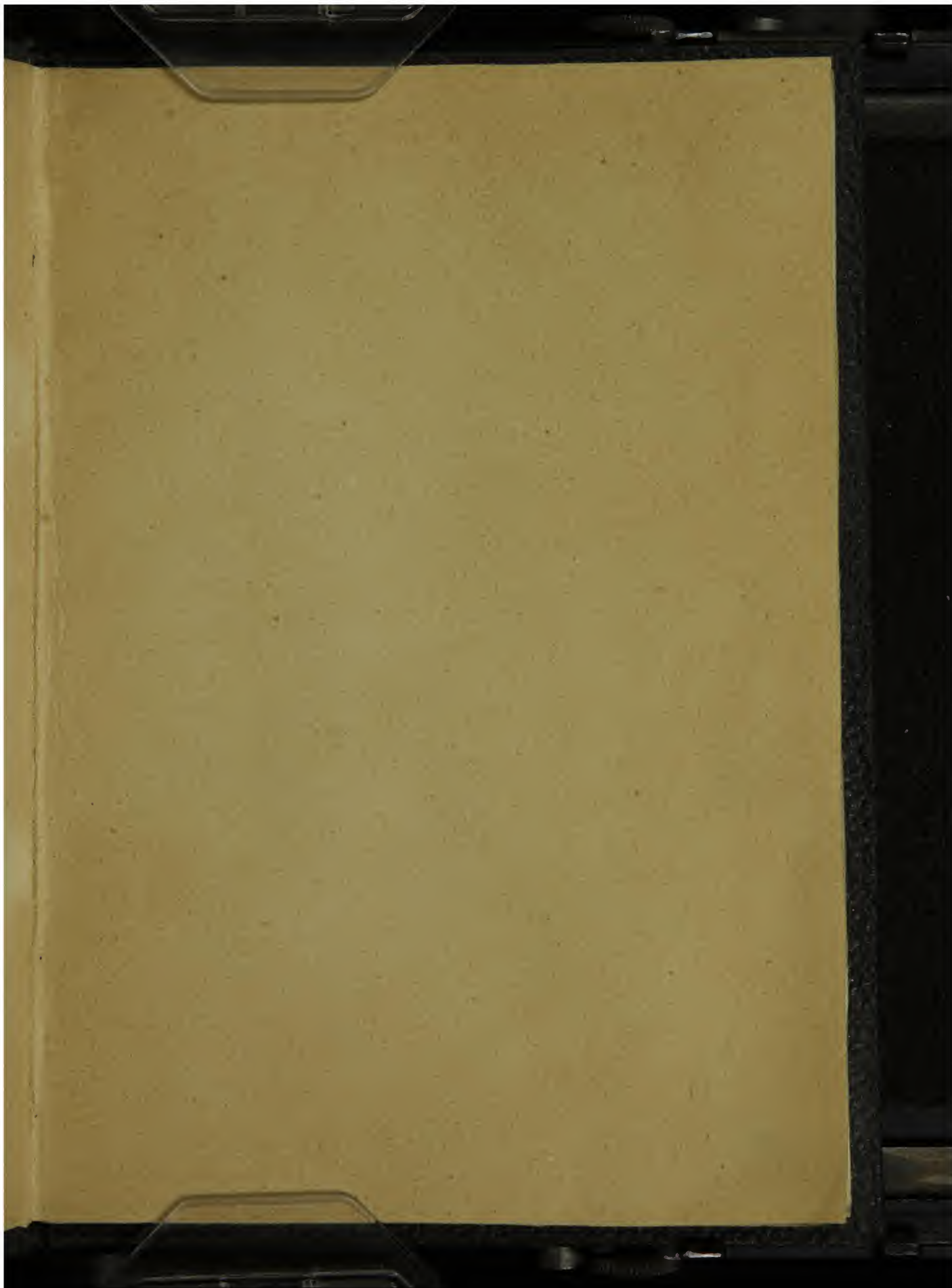

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. Cust. H.1

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. Cust. H.1

6514

135
135

I.

DE LIBERORVM
EDVCATIONE.

IOANNIS BAPTISTE VRA
NII CARMEN
AD LECTO
REM

Qui cupit insignes charissima lumina natos
Reddere: facundum: nobile discat opus:
Quod comes haud multa uigilauit nocte Iacobus
Qui iulii existit lilia pura fori:
Ille uiris cenare potest sermone uetustis:
Testantur multi pagina culta libri:
Ille docet Veneti clauum regimēq; senatus:
Ille docet cælo quæ uia tuta ferat:
Ille docet castam: mortales degere uitam:
Ille docet quo sint regna tuenda modo:
Nec te piscator: nec te uenator & anceps
Præterit: sed quid singula commemoro!
Huic multum debes romanæ gloria linguæ:
Namq; tuas scriptis pluribus auxilii opes:

II.
IACOBVS COMES PVRLILIARVM
CLARISSIMIS AC ORNATISSIMIS
CONREGVLIS SVIS: SALVTEM.

Vum maiorum nostrorū nō minus
magnifica q̄ gloriosa gesta memoria
repeto: uiri clarissimi: quæ tot quidē
tantaq̄ fuere: ut non doctos solum
codices: sed & ueracissimorū quoq̄
uiroz ora compleuerint: nequeo p̄
fecto nō mirari maximā uel nostram: uel parentum no
strorum negligentia: ac inertē (ut uerius dixerim) signa
uiam: qui cū optima haberēt ingenia: ac satis honestas
diuitias possiderēt: cumq̄ suorū maiorū q̄ plurima mo
numenta intuerent: quæ maximo etiā uirtutis præmio
donata fuerāt: non summa tamen ope nixi sint: immor
tale n̄ eorū famam: aut totis uiribus adæquare: aut saltem
illoz quempiam eligere: cuius eximias uirtutes p̄ uiri
li sua imitantes: sibi magno potius dedecori: q̄ honori
eius gloriā fore arbitrant: nisi doctrina: moribus & ui
re sanctimoniā: quibus eos antecellerent: quos
etiā hoc in opusculo peruenit et meministi libellum de
eorū uita ac gestis præfatum edere decreuissē. Inde
nō immerito sequebatur unde a maioribus nostris aber
ratum erat illuc a nobis minoribus uerū flectendū eēt
Nam si patres nostri hæc facere neglexerunt: quæ nos

etiam haftenus pretermisimus: discamus saltem in posterum cautius negociari: ne tanquam peregrinantes uitam silentio transeamus: ac ueluti pecora corpori indulgentes tempus amittamus: quo nihil est detestabilius: nihil libero uiro magis indignum. Quod si nosmetipsos honorem ac famam nostram contemnimus: saltem nobis curae sint liberi nostri: ut in optimos ac praestantes uiros euadant: quod maxime fieri poterit: si tenella in aetate bonis artibus imbuti fuerint. Ut hoc autem facilius confici possit reguli magnanimi: opusculum hoc incultum: inornatum: ac breue: utile tamen perlegatis: ac eius praecipua exequi pro uiribus curetis. Nam si hoc feceritis: uobis filios uestros: omni uirtute ornatos: omnique integritate praestantes fore polliceor: quoniam in eo quod plurima cuiuscumque aetatis uiro generoso digna reperietis: ex quibus non solum a superioris aeternum bonum: sed in hac etiam uita perpetuam gloriam acquirere poteritis. Sed quid plura? Iam opus ipsum felici fidere aggrediamur.

IACOBI COMITIS VILLIARVM
DE GENEROSA LIBERORVM EDV
CATIONE OPVSCVLVM NON MI
NVS IVCVNDISSIMVM QVAM VTI
LISSIMVM.

.III.

D liberalem generosi pueri educationē: li-
cet multa quidem obseruāda sint: nihil ta-
men magis q̄ ip̄a institutiōis initia a parē-
tibus animaduertēda esse cōseo: nā ut opti-
ma in cuiusq̄ rei ædificatione iaciēda sunt fundamēta
ita hac in prima hoīs ætate: filii diligēter nutriēdi sunt
Summo etenī studio: omniq̄ cura parētes eniti debent
ut filii sui bene optēq̄ educent̄: nā quis dolor: quis ma-
ror: quæue sollicitudo maior eē posset: q̄ filios deformes
oīq̄ prorsus uirtute carētes habere? Sed si diligētiā cu-
ramq̄: maxime hac ī prima filiorū suorū ætate adhibē-
re uoluerint: & pulchros quidem: & splendida uirtute
ornatos habebūt. Hoc p̄fecto est certius uitæ præsidium:
q̄ diuitiæ quæ fluxæ fragilesq̄ sunt: & ut ī talari ludo
contingit huc illuc facile transeuntes.

DE OBSTETRICE

Suideant igiē parentet in primis obstetricē ceteris præ-
stantiorē habere: nā plerunq̄ earū impit̄ia sterilescunt
uxores: necnō & filii aliquādo abortiui: quandoq̄ aūe
deformes nascunt̄: quæque expagenda: magni
nescio quid doli in p̄sentem horre solet: nā quo
quisq̄ pulcherrimū p̄cipueq̄ in illo refulgeat: ne-
cessum existimat̄. p̄fecto enī turpe sibi ip̄e duceret bo-
ne indolis puer: optimā de se spem habentes decipere?
Quod si forte sinistro sidere deformibus eis nasci con-

tingat: sciētis saltē ac uirtutibꝫ pulchros se reddere euerent: pomorꝫ quoddā ꝑcipue genus imitātes: que sub aspero cortice suauem habent saporem.

DE NVTRICE.

Non minori etiā cura nutrix inueniri debet: non ebria nō lasciua: nō ore balbutiēs: sed quæ sobria: casta: & expedita lingua sit: ac si fieri potest: egregiis etiā parētibꝫ orta: patriaꝫ grata sermone: quæ scilicet merꝫ foriulianū aut Brixianū nō habeat idioma: nam in maribꝫ talis sermo prorsus cōtemnēdus est: licet in mulieribꝫ tantum. foriulianus nescio quid uenustatis: & maxime in iuuenculis habeāt.

DE ANCILLIS

Nō minus etiā circa ancillas studium adhiberi debet: nā plerunqꝫ ex re & uerbis q̄ impudicissimæ repiunt: a puerisqꝫ minime cauent: sed corā eis lasciuiissima uerba proferūt: & turpissima quādoqꝫ etiā facia pagināt. Quare ꝑ uiribꝫ nitendū est q̄ probatissimas ac moratas illas habere: nā quæ pueri in tenella ætate uidēt uel audiūt: nūqꝫ sere obliuiscunt: & si uel per se: uel per parentes dealbati quibꝫ in uita recipiūt ac sicut lanarꝫ tinctio: & odor mutatus est: nunquam inde elui possunt: licet minorꝫ color qui primis ānis ibibitꝫ absqꝫ substantiæ lāsione nūquā euellitꝫ.

DE FAMVLIS

.IIII.

Maius tamen circa famulos studiū adhibendū censeo: quem frequentius cū eis pueri uersant: eorumq; mores seu bonos seu malos ex quotidiano usu imitari solent. Prohibendumq; illis ne iurēt: aut conuicia pferāt: nec p̄ alium cum aliquo: coram pueris committāt: nam uidi aliquando eos parētes ex causa comitiali morbo correptos. In primisq; cauendum ne uerbis lasciuiis uantur. Cōcubitis etiā parentes corā filiis quāmaxīe fugiant: a ceterisq; detestabilib; morib; abstineāt: nā filiū parentum instituta aut p̄ba: aut reprobā fuerint: instictu quodā naturali facile imitari solent.

DE PRECEPTORE.

Exacto autē quinquennio: liberis uestris præceptorem intinere: maxime uobis curæ sit pienuissimi parentes: quem bonis potius moribus præstantem: quā literis eruditum exoptetis. neq; ad publicas scholas eos hac ī prima sua ætate mittendos censeo: sed domi præceptorē habere qui filios uestros nō bonis tantū artib;: sed & sanctis quoq; morib; instituat: nā in publica auditoria cōplures cuiusq; generis mores cōfluunt: & cū ignobiles aut p̄uere sunt: p̄uere suorum educatione curant: p̄uere autē p̄uere possint: quam nobili genere nati: diuiter uelut: hinc ericūtur ut generosi adolescentes: suis opimis moribus amissis: aliorum quam p̄limos imitentur. Proiores enim

ad malum q̄ ad bonum: cuiuscunq̄ ætatis hoīes sumus
Hæc de prima hominis ætate dixisse satis sit. In secūda
aut̄ ætate pueri: quia delicti capaces esse incipiunt: ad
bene agendū: cultūq̄ diuinū seruandū: optime institui
debēt: ut eis in primis bonū æternū pareat: cuius exigua
pars: oīa hūana simul collecta: certe superat. Sint ergo
q̄ probissimi: nā p̄bitas excelsio in loco positus maximæ
admirationi esse solēt: quia rara. Præceptores igit̄ pue-
ros ad templum singulis dieb̄ educant: quia talis bene
agendi habitus facile in naturā cōuerteret̄: unde nec uo-
luptas aliq̄ poterit eos in futurū a studio remouere. Præ-
terea quod in sermone rari ac parci sint p̄uideant: alias
mentiri discēt: quo nihil turpius ē iuueni & ei maxie:
qui excelsiore loco ætatē agit: cuius nullū neq̄ dictum
neq̄ factū latere potest: nihilq̄ magis maiorū aures of-
fendit q̄ mendacium. Sed inter hæc oīa uirtutis studia
aliq̄ etiā remissione utendū est: hinc p̄ceptores: dieb̄ eti-
am singulis ad duas saltem horas corpus exercere cum
æq̄libus pueris concedūt: ut corp̄ ingenium ex nimio for-
te studio fessum: aliter p̄cipue multū etiam
nau maioribus p̄cipue p̄cipue etiam nimio
pueri arceant̄: ut p̄cipue p̄cipue p̄cipue est & ui-
res corp̄is & ingenium p̄cipue p̄cipue p̄cipue itidē ca-
ueant ne filii sui cū pueris rusticis aut plebeiis nimium
versent̄: nā eorū natura ē semp̄ aliquid rusticitatis præ-

phil magis
res offendit
am mendacium
sem

se ferre: quæ facile duellis animis inbibita nunq̃ deinceps aboleſcit.

DE PVERORVM LVSIBVS.

Sed puerorū ingenuorū ludi utiles ac laudabiles huiusmodi exiſtāt: curſu & ſaltu cum æqualibz contendant. Folli etiā: aut trigonali pilæ quādoq; indulgeant: hippodromū nonnunquā conerāt: ac omnē deniq; ludū: quo corpora exerceant: nō inuilem ac ſpernedū cēſeāt. Deambulationē quoq; certam ad metā eis conferre: haud improbandum erit.

DE CVLTV PVERORVM.

Vestimentorū aut habitu & ornatu obſeruabiles ſint: ſed iis modus minime excedat. Summum enī dedecus eſſet: adoleſcēte ætate: eodē ornatu cultuq; eos incedere. At exacto decēnio: publicas ad ſcholas accedāt: Ciceronis epistoſas audiāt: his ſtudeāt: has ſibi familiares faciāt: bibāt edātq; cū illis: quū oriū ſuppēt: has ſemp legāt: has & loquēdo & ſcribēdo ſemp imitari nitant. Maiori etiā cura: Crīſtū Saluſtiū hīſtoricorū principē in manibz habeant: quod ſemper in nobiliū uirorū cotu: & illiſtū obſeruent: & crebras eiſ ſentētiā: multumq; ſeruet. Lūliū quoq; plegere & ceteros hīſtoricoſ: nō erit inuile: ſed oēs familiares habere minime poſſumus: ſicut nec homines: nā amicos cōplures: familiares aut paucos habe-

mus. Illud tamen ex multorum codicum lectione conficiē
nā pfecto ex literarū studiis: si boni natura sunt uiri:
meliores: si mali: deteriores fiāt necesse est. Natura uero
bene agēdi habitu facile uinciē: qui nihilominus ma-
gnis laboribus: summis uigiiliis: extremis demū difficul-
tatibus comparat. Quod si nihil aliud: hoc unū saltem
a studio commodum habemus: nam dum ei attenti su-
mus: a quā plurimis rebus auocamur: quas aut sine turpitu-
dine cogitare: aut recordari absque magno dolore non
possumus.

DE LVDIS ADOLESCENTIE

Huiusmodi præterea ætati alios etiā ludos post talem
litterarum operum lucubrationem: longe quidē a prio-
ribus distantes: remissionis gratia constituendos existi-
mo: ut scilicet balista: arcu: scorpionibus conendant: ta-
lis enim nobilium hoc tempore forouilianorum mos:
summa cum laude celebratur. Præmia uictoribus ponā-
tur: scuto & gladio insignes fiant: equitens aliquando:
& uenationes amēt: hæc quidem generoso uiro digna
fuerint. At choreas & ludum studium pul-
sare: nisi ad potiora uocentur: hoc lenonum: hoc
plebeiorum sit. Quod si ex musica: præsertim hoc
dum est ne cum mulieribus pueri frequententur: aut cum
illis sæpius edant: seu ne molles fiant apud eas diu uer-

.VI.

sentur: nam cum iuuenilis ætas libidinibus continuo
estuet: & uicius & cibi sodalitiū quoddam impudi-
ci amoris & beniuolentiæ affert incrementum. Præte-
rea caueant parentes ne liberi sui facili ex causa iuueni-
quia si hoc in habitum uentetur: crebro periuri fient. Ac
si quis in ciuitate reperiatur: aut eloquentia pollens: aut
armis illustris: seu doctrina quāpiam excellens: is sem-
per eorum ante oculos ponatur: huiusmodi namq; ui-
rorum exhortationibus: talis egregio iuueni flamma in
pectore crescet: quæ prius sedari non poterit: quā suapre
uirtute & gloria talium uiroꝝ famam adæquauerit.
Superstitis enim uiri magis q̃ mortui fama ad uirtutem
impellit: nam quemadmodum & uiua uox nescio quid
in se habet latentis energiæ ut efficacius: q̃ ea quæ legū-
tur in audientium uiscera penetret: ita & uiuentis uiri
fama tenacius hæret: fortiusq; ad uirtutem accendit: q̃
mortui. Vnde imitari quam inuidere bonis malint: quo-
rum dicta seu facta ut frequentius ante suæ mentis ocu-
los exposita considerent: cū parentibus etiam sit: eos
ad forum frequenter adducere: in quo lites & con-
trouersie plurimæ aguntur: ut per aliquos uiros: tam
dicentes q̃ respondentes: de iure & de & natura-
les rationes: quæ in iustis iuribus & legibus: & pul-
chros etiā corporis motus: ac cuiusq; ordinis uiroꝝ quæ
sit habēda obseruatiā: facile discent: hominūq; multū

dinē nō phorrescēt. Interfint quoq; quū ab eis publico
oratio uel sermo habēdus erit: uel disputatio sustinēda
quæ acuit īgeniū: linguā erudit: mēōriā cōfirmat. Nec
nō publicis etiā ī cōsiliis: eos secū frequēter habeāt: quā
tū fieri poterit ī amicorū cōfabulationib; occupēt: in p
batissimorū uirorū rā dictis q̄ factis obseruandis fatigēt
ac deniq; nunq̄ eos sine negotio aliquo eē patiant; ne
eorū elatus egregiusq; animus īertia aut ignauia corrū
pat; quod quidē grauiter dolēdū: multisq; lachrymis p
sequēdū eēt si accideret: cuius sane rei nobis exēplo sit
ager natura fertilis: qui si sine cultura habeat citius q̄
sterilis: herbas iuiles gignit: hæc me iudice ad q̄rtū de
cimū anū usq; generoso adolescētī necessaria sūt. Quar
to aut decimo anno exacto: q̄lis adolescētī uita futura
sūt: maxima a parētib; cura adhiberi debet. Alia sacer
dos: alia miles studia petūt: alterorū istorū tantū: clarus
& immortalis generoso sanguīe natus fieri potest. Cogno
scēt aut parētes ex aī magnitudīe: propriā liberorū suo
rū audaciā: uel cōtra ex religioso quodā mētis affectu: ī
geniūq; māsuetudinē. Illi autē q̄libet potius fieri
debeāt.

DE SACERDOTIBVS.

Si igit iuuenes q̄libet dēbent dīuīni diuīo: oī
ora: oīq; studio dēbent dēbent scīa ī sacerdote
magis q̄ ī ceteris hoīb; fulgere debet: nulloq; mō flami
nis dignitati sacerdotes idonei cēscēt absq; iuris dīni pe

VII.

ricia: nā si animarū custodes dicunt: quo nam potissi-
 mum pacto e.az morbos sine pōificii iuris sciētia repel-
 lere poterūt: ignarus enī pēdūt custos cōplures sapius
 oues amittere solet. Videmus etiā impicia medicorum
 quotidie multos mortales uitā miserrime finire. Audi-
 ui quoq; ipse quod etiā dieb; nostris cōrigit: parua ma-
 nu maximū impicia impatoris exercitū fūsum fugatūq;
 fuisse: quæ oīa mala fortasse nō euenirēt: si in iis eēt scīa
 quorū ea res ē in manu. Plura quidem & alia sup hac
 re adduci possent exēpla: quæ tamē silētio p̄tereūda eē
 sentio: cū de re minime dubia differat. Studeāt igit sa-
 cerdotes & bene discere: & ex doctrinæ suæ lucubratu-
 onib; q̄ optime facere: hoc summi uiri: hoc excellētis in-
 genii officiū est. Perfecto autē iuris diuini studio romā
 petendū esse iudico: ubi fons est pōificie dignitatis: ubi
 uirtuti p̄mia danē: ubi deniq; uirtus ip̄a maxime enite-
 scere potest. Ibi forz quotidie frequentēt: in pares sui or-
 dinis uiros q̄ maxie liberales existāt. diuitias neq; cupi-
 ant: neq; uoto p̄cent: nisi ad liberalitatē in oēs tuendā:
 si autēo carere: de q̄ nō uolēt uelint. Sed eorum in
 primis laudat: ut qui uisū se affabiles: pla-
 cidos: tractabiles: ut quib; libere modis oībus
 conficere laborent: ut p̄ multorū gratiā & amicitia ini-
 re possint: hoc enim multum ad huiusmodi dignitates
 capeffendas eis proderit.

DE MILITIBVS

Quod si post habita religione degerint potius liberi ar-
 mis: q̄ maxime illustres esse: sub peritissimis fortunatisq̄
 potissimū imperatorib; stipendia facere studeant: uelu-
 ti hoc tēpore in Italia: sub Alphontio: strenuissimo ca-
 labriae duce: qui & natura ferox ac uehemēs: & manu
 apprimē promptus: cum boni militis: tū optimi impera-
 toris officia simul exercet: huic in regione transalpina
 nō inferior est: Matthias felix utriusq̄ pānoniae prin-
 cept: qui tot maximas & amplissimas urbes ac oppida
 pugnando cepit: ditioniq̄ suae feliciter subegit: ut mix-
 profecto sit tot negotia solū hunc regem fausto semp si-
 dere gessisse: qui etiā tot praelia contra saeuissimos tur-
 cas cōmisit: totq̄ ex eis uictorias reportauit: ut iam si eo-
 rum seriē quis scribere uellet: maximū p̄fecto uolumen
 eius gestis replere posset: in quo conscribēdo: aut presso
 ac nitido salustii historicorū principis stilo: aut opipa-
 ro & facundo Titi Liuii caractere opus esset. At ubi
 generosi iuuenes ad militare disciplinā aditum impe-
 trantes: imperatores sub eorum oculis: uicinisq̄ satis aper-
 te cognouerint: quid sit imperatoris officium: & quid
 modestissime: & quid sit imperatoris officium: & quid
 ui: sed in bello utiq̄ audaciter: & p̄p̄is eburnā hostibo-
 ire: suaq̄ sponte aliquid p̄clari semp facinoris dese red-
 dere. Quod si fecerint: intantā breui claritudinem pue-

.VIII.

nient: quod imperatori suo uehementer chari: hostibus autē maximo terrori semp erūt. At si in praelio strenui fuerint: & bono cōsilio pollētes: eorū neq; dictum: neq; inceptum ullum frustra erit: illud libenter audient omnes: illi obediunt: illud adorabunt. Inde facile efficietur ut quem prius militem habere gaudebant: illum deinceps in ductorem exoptent.

DE OFFICIO DVCIS.

Quod si forte acciderit: ut ad militares cateruas moderandas designent: tūcq; p̄olari esse etiā ipsi duces: a militibusq; obseruari maxime cupiāt: auaritiā praeipue fugere debent: quae corpus animūq; uirilē efforminat: quae ue etiā si multae bonaeq; artes in hominis aīo seu corpore fuerint: omnes tamen eas funditus delere posset. Caueant p̄terea duces: ne eorū milites: si quos sub se haberint furta cōmittant: hoc honori: hoc glorie eis cederet: & sic bene agēdo: beneq; cōsulendo: oīa eis p̄spera euenient. At si sacerdos minoris pontificatus dignitatē: aut miles impatoris officii adepti fuerit: alii mores: alia deniq; studia sunt: quae in illis exquiruntur: hoc pontificum & imperatorum officia exigunt.

QUALIS PONTIFEX DEBEAT

Pontifex igitē in huiusmodi dignitate cōstitutus: talem se gerat: ut etiā longe altiore ab oībus dignus iudicetur: nā dignitates nō p̄ se ip̄ae clarae & magnificae sunt: sed

perinde habent: atque eorum qui eas sustinent: uirtus est. Cō
plures pfecto uidi: nō iisdē artibus dignitates petere: qui
bus deinde postq̃ eas adepti sunt se gessere. Primū qui
dem aīaduertimus eos industrios: supplices: modicos eē.
demū p ignauia: superbia: atque auaricia aetatem agere:
nec illud sane mixtū uideri debet: nā eos a uiciis diffi-
le esset in potestatibus tēperare: qui p ambitionē pbita-
tem quāpiā simulauere. Nō igit̃ immerito ab adolescē-
tia: ut prius dixi bonis moribus iuuenes institui debent:
nā facile iisdē artibus dignitates & īperia summa cū glo-
ria retinent: quibus ab initio parari sunt. Sed ubi p la-
bore cōtinētia: aequitate: & munificētia: desidia: luxuria:
iniusticia & auaricia īuasere: tunc dignitates: magistra-
tus & impia ad opimū quēq; a minus bono trāsferunt.
Illud p̃terea summo studio pōsices aīaduertant: ne sa-
cerdotes qui suo subiacēt impio cōcubinas secā ancilla-
rum nocte teneāt: nā quid turpius: quid ue detestabilius
sacro flammī cōtingere potest: q̃ dies noctesq; totas ī ua-
nis obscenisq; meditationibus cōsumere. Hinc fit ut nul-
la prorsus diuinae ree cogitatione occupent: nō diui-
nis uacēt officiis: nō uerbis: nō cōsilio: sed pollu-
ti manibus & coram p̃sonis: in re diuina
facienda cōtingere plurimū: ad quā quōtidiana q̃dam &
impiētissima sane cōsuetudine: nō religione: sed auaricia
potius ducti nequiter accedunt. Vidi ego: iamq; prauus

.IX.

hic in patria ferouliana usus inoleuit: ex præsidū aua-
ricia: aut nimia pontificū facilitate firmatus. Sacerdotes
fere omnes qui cultui sacro uacāt: & cōcubinas & libe-
ros etiā ex eis domi habere. Quod cum ita sit: quo tan-
dem pacto grauissimo huiuscemōi fornicationis siue in-
cestus crimīe alios arguere poterūt: cū & ipi eodē mor-
bo laborēt? Sed hoc inde facile sequit̃: ut quia cuiuscū-
q; delicti sibi atq; animo suo licentiā præstiterit: alterius
quoq; libidini ueniā facile donēt: & sic quod lachry-
mabile quidē est: pditus grex cū pastore simul in perni-
ciem tendūt. Omitto cætera flaminum scelera: quæ si sin-
gula referre uellē: opusculi sane nostri modū excederē.
Ne sint igit̃ pontifices nimitū in indulgēdo faciles: sed
seueri potius iudices ī milites suos existāt: sic enī strenui
boniq; fidei nostre tyrones eorū flamines efficiēē.

**QVALES PRESVLVM VICARIJ ET
SCRIBE ESSE DEBENT.**

Quia præterea vicarij & anctitiū talium scribæ: quum
secundū consuetudinē sacerdotes suo subiacentes impe-
rio uisitāt: fere cōspiciunt sacros canones: pecuniam ab
eis extorquere: & ob scelēz īpu-
nitate consequi: obliuiscere. Vnde a-
nima: auaricia ægrī: facile ad labū uenatorū xenia præ-
sesq; mouenē: hinc delictis ignoscūt: ac delinquēdi de-
inceps aditum faciliorem omnibus præstant. Prohibeāt

ideo praesules ne uicarij sui: aut tales pontificatus scribae
pecunia seu munera a quopiam: ultra aequum honestumque ca-
pian. nam si a tali pretio muneribusue abstinerint: sacer-
dotes deinceps se innocentia potius quam pecunia uebunt.

DE MILITVM DVCIBVS

Sed de flaminibus hacenus: uenio nunc ad ordinem mili-
tarum unde digressus eram. Igitur postea quam generosus uir op-
time militando: deque republica sua optime merendo: impe-
ratoriam aut aliam quamuis militarem dignitatem ade-
ptus fuerit: tunc maxima cura: summaque lucubratione ni-
ratur: ne milites scorta in castris habeant. Turpe enim
esset qui uiros uincere uellent: a mulieribus superari: ac
pene in carcere deuineri. Scipionem etenim africanum
quum in Hispaniam admodum adhuc iuuenis impa-
tor missus esset: primo edicto mulieres in castris prohibu-
isse ferunt: quae maxima profecto uictoriae suae causa fuit.
Et quia nihil est quod magis militum animos efformi-
net quam otium: qui contra semper aliquid operando magis in
dies conualescant. Proinde impator cui iuratorum suo-
rum gloria commendata est: diebus exercitum
moueat: uallo fossis circumueget: continuisque uigiliis
omnes castra: exercitumque nocturnis excubiis circueat: om-
nibus in rebus adsit: omnia cernat: omnia curet: neque
latores neque somno fatigetur unquam: nam quo maior

est imperatoris: quod militis honor & dignitas: eo magis
onus ab eo sustinendum est. magisque insudandum: ut
nihil penitus pratermittatur: quod ad boni ductoris of-
ficiū pertinere sentiat: necnon etiam ordinem in bello
milites seruare cogat: hinc modo cum primis: modo cum
postremis frequenter in medio incadat. Curetque nequis
ordinem egrediatur: nam profecto lacedæmonio insti-
tuto is solus est: qui seruatus uictoriam: neglectus autem:
summam classibus perniciē parare solet. Illud præterea
minime prætermittendum est: quod semper in bello ma-
ximum attulit emolumentum: ut scilicet imperatores fi-
dos quod maxime in hostium exercitu exploratores habe-
re nitantur: quos ut sibi magis obnoxios reddant: pecu-
niis minime parcendo: assidua studeant munificentia
deuincire. Hoc enim pacto inimicorum consilia facile
percipient: illisque prudenter occurrent. Sed posteaquod ad
conflictum uentum est: licet æquum & iustum omne
bellum esse debeat: quia tamen sic tempora uolunt: qui-
bus sine culpa inseruendus est. Imperatores insidias ho-
stibus tendant: eosque eis manus collaturi sunt: hæc
enim præcipuum est: ut ab hostibus et ab agnensium peritis
fini ducis etiam in insidiis: ut prius uictoriarum
causam: hoc & milites orientales tacere consueuerunt:
qui tum militandi peritia: tum corporis robore cæteris
hoc tempore præstantiores iudicant: nam in Italia omnes iam

artis bellicæ peritiâ penitus extincta est: eû ob Italorum
principum auariciâ: qui militiæ pecuniâ anteponunt: tû
etiam quia ad plebeios tantû & agricolas (heu dedecus
ingēs) res militaris deducta ē: nobiles autē qui hæredi-
tario quodâ iure in strenuissimos quidem milites: opti-
mosq; imperatores euadere possent: sine gratiâ: sine au-
toritate: sine ulla deniq; existimatione: apud principes
suos hebescent: hinc nostræ culpæ ascribendum est: si a
barbaris quotidie uincimur: quotidie in seruitutem re-
digimur. Sed hæc in aliud tempus differēda sunt: nos
enī non declamādi: sed instituendi nunc officium exe-
quamur. Erit præterea callidissimū etiā imperatoris mu-
nus: quū exhorrescēte borea: hybernātes milites in sta-
tionem deduxerit: nō secordiæ ac uoluptatib; se corrū-
pendum tradere: sed quod eo potissimū tēpore armis ef-
ficere nō potest: insidiis salte bellum gerat: ciuitates &
oppida ad p pugnādū opportuna mūeribus multis: ma-
ioribusq; pmissis ad defectionē alliciat: uis dēq; artibus
pro uirili sua hostiū impatores: aduersosq; militum do-
ctores flectere tētet: ac deniq; rebus uigilet: curet:
festinet: dū hostē uincere possit. Quod si de causa
hoc a me institui: ut ad hoc facinus facinus
quēpiā mouere uelit: quo nihil facinus nihil turpius: ni-
hil deniq; magis impiū excogitari potest. Hinc licet i-
peratores quidā militūq; ductores reperianē: qui facile

.XI.

principum suorum consilia prodere: ad hostes quoque desistere plerumque consueuerint: hoc tamen perfectio adeo horrendum: adeoque nefandum delictum est: quod eorum famam instantum denigrat: ut nemini amplius chari esse possint: sed proditores ab omnibus appellentur: omni in conuentu de eorum nefariis gestis publice dicatur: hinc illud efficitur: ut non immerito principes illi: qui eos in transfugas suscipere non parum sibi timeant ne tales proditores ab hostibus iisdem artibus iterum tenentur quibus ad se defecerunt. Sed ad eos sermo noster directus est: qui ob patriam libertatem seruandam: non proditores quidem sed eorum tantum prodiciones amant: illasque totis uiribus exquirunt ut optatam tandem uictoriam perungere possint. Quod autem ad eam rem publicam tuendam attinet: cui iam non opes solae: sed etiam pulchrum sanguinem deuouere: curent imperatores principibus suis quam maxime fideles esse: honestas diuitias ingenium famam habere. Vidi ego complures milites exiguis opibus immortalem sibi famam comparasse: quorum unus Venetorum maximus imperator Karolus fuit: qui modico patrimonio adiumento sibi perpetuam armis gloriam consequutus est. Contra Robertus Veneti similiter ductor exercitus: auidius cupidus: adeoque auare se gessit ut eius fama una cum corpore simul iterierit: quippe qui spreta militia: quae modica & pauper esse debebat: nimium pecuniae studiū habuit: quae multa quidem in dedecora

cum præcipiē egir: eoq; maxime tēpore: quo tū inter in-
clytos Veneros & illustrē Ferrariēsiū ducē: tum inter
sanctissimū pontificem nostrū: ac serenissimū Apulie
regem bellum gestum est: in quo prudentiam: fidē: libe-
ralitatem & animi magnitudinem parum in se ualuis-
se ostendit. Talibus igitur moribus īstitutus imperator
quales optimus quisq; princeps merito requirit: non hu-
mana solum apud mortales laude dignus erit: sed etiā
diuina Hinc nō ab re poeticū est figmentum: ex priua-
tis ciuibus: Heroas: ex Heroibus autē animales diuos
creari: quos diuino penarū honore colimus.

DE SENVM VITA.

Sed nos a uirili ætate ad senectutis institutionem acco-
damus. Cum enim semp & ubiq; senectus apud omēs
uenerabilis fuerit: cui maiores quidem nostri eundem
fere honorem: quem magistratibus tribuere solebant: cū
ea potissimum ætas: tum multorum temporum usu: tum
humanarum rerum experientia homīes admodum pe-
ritos faciat. Maiori proinde studio: grauioriq; cōsilio gu-
bernanda est: de qua ut cetera p[er] nos nostri p[er]sequa-
mur deinceps uerba s[er]uaturus quod p[er] nos p[er]ficem simul
& imperatorem: quæ ad curam p[er]tinet uirum
generosum senilia pertineant officia: uno sane cōtextu
paucis absoluam. Sint igitur senes: ut de ipsīs primū ge-
neraliter loquamur: huiusmodi in ætate q̄castissimi: so-

.XII.

brui: faciles: ac liberales: hæ enim quattuor potissimã uir-
tutes in probatissimo quoq; senẽ primũ elucescere de-
bent. Nã ut a Venere dicendi iniciũ sumam: quid in
senẽ turpius aut detestabilius contingere potest: q̃ uene-
ri indulgere: quæ & si reliqua in ætate sine reprehensio-
ne quãdoq; admitti ualet: eã tamen omnes merito omi-
tendam: ac penitus fugiendam putant: tanq̃ pessimam
malorum omnium radicẽ: quæ uires eneruet: uisum he-
betet: ingenium debilitet: uitam hominis breuiorem red-
dat: bonis tum animi tum corporis spoliẽt: ac deniq; ma-
lorum omnium causã sit. Sobrietas deinde nõ minus di-
ligenda ac custodienda q̃ luxuria fugiẽda a senib; est.
Nam maximum profecto: hac præsertim in ætate dede-
cus est: cibo potuq; bacchari: quod etiam in uilissimo
quoq; homine grauissimum sane crimen existimatur.
Diligant ergo senes religiosam potissimum sobrietatem
quæ omnium profecto uirtutum causã est: nã sicut ple-
runq; uino sopiti multa nefanda facinora: contra bo-
nos mores & honorem ac dignitatem suam committe-
re non erubescunt: quod in tantum eorum honorem ac
famam denigat: ut omnibus facile contemnatur: ita
sobrius senex maxima ex parte demolitis uiribus: ac se-
nescitibus membris: i sanum diuinumq; consiliũ tras-
mutatur: quod nobis ac reipublice cuncte salutẽ illi aut
immortalem sæpius gloriam parat. Facilitas demum ac

liberalitas a senibus minime spernenda sunt: nam & in gra-
uissimis uiris multum comitas approbat: & non minus di-
uinos homines munificencia reddere solet. Hanc quidem
caesarem illustrem ac immortalem effecit: hanc Pompeii fa-
mam toto orbe notissimam extulit. hanc Alexandrum Ma-
cedonem: hanc Marcum antonium oratorem: hanc denique
plurimos alios immortalitate donauit. Sed quid ego anti-
quos refero? cum diebus istis Borsius Ferrariensis dux
illustrissimus: tum maximae miraeque facilitatis exemplo
tum piensissimae cuiusdam liberalitatis splendore: ab
ortu solis ad occasum usque ab omnibus principibus & re-
gibus facile notus: celebri laude ueneretur: miraeque amo-
re ac beniuolentia complectatur? Diligant igitur se-
nes liberalitatem: nec minus etiam facilitatem amare: nam
ab omnibus facile diliguntur & amabuntur. Liberalitas
enim licet in ceteris aetatibus magna semper uirtus exi-
stimetur: in senectute tamen maxima iudicari debet:
quoniam quo rariores reperiuntur qui ea uiri uelint:
eo maiori honore & gloria digni reputantur: cum om-
nes praecipue senes foedissima quam auaricia consu-
mantur: quae ob eorum prauam uoluntatem: nec copia
nec inopia minui potest. His igitur quattuor uirtuti-
bus exornata senectus: aut in pontifice uel sacerdote
fulgebit: aut in aliquo milite seu exercitus imperatore
clarescet: aut denique in reliquis oppidi splendescet ordinibus.

.XIII.

Quod si fuerit sacerdos uel pōrifex tali tāq̃ p̃bata se-
nectute honestatus: post ceterā que sup̃ius ad eū officia
diximus p̃tinere: poterit quoq̃ ī hac cōstitutus ætate a
licui sancto opusculo cōdēdo uacare: ex quo nō sibi sub
ditū tātū sacerdotiū: sed ceteræ quoq̃ oues suæ fidei cō
missæ salutis uia p̃spicere possint. Sic quōdā Hierony
mus: qui ducenta supra uolumina nostrā in utilitatē &
institutionē senex admodū cōposuit. Sic Gregorius: sic
Ambrosius: sic deniq̃ aurelius ille Augustinus: qui nō
solū sacris codicibz christianā rēpublicā ubiq̃ referat:
sed studiosissimis etiā quibusq̃ uiris: quid semp̃ euolu
re possent: diuiniſſimi condonauit. Sic Nazāzenus: sic
Chrysostomus: p̃multiq̃ alii: quoz iam copiosissima q̃
faciūdiffima scripta nō sine summa sua gloria & fama
quotidie nobis in manibz uersant̃. Studeant deinceps
sacerdotes: q̃ ī grauescētis ætatis demolitis mēbris in cō
siliū p̃trāsūt: tū mortaliū animis: tum corpibz libētissi
me cōdonare: ut & hoc in mūdo gloriā sibi pariāt īmor
talē: & nō minus manifestū ceteris exemplū relinquant
quid sibi flaminia dignitas merito deposcat. Semp̃ li
bris uacēt: semp̃ aliquid aut scribāt: aut legāt. Vel si for
te quapiā ægritudine uel alia necessitate īpediti: nec le
gere nec scribere ualuerint: saltē legētes semp̃ audiant:
notēt: decerpāt: binis aut trinīs deinde cōscriptoribz sa
tisfacere studeāt: dū humane possint ībecillitati suæ fa

siēte lucubratiōe prodesse. Taceo reliqua pietatis opa
quæ eo magis in flamie splendescere debēt: quo cæteri
sub eius regimie cōstituti magis in eū coniectos debent
oculos habere: unde suæ uitæ normā regulamq; elicere
possint. At si miles uel cēturiati exercitus impator sus-
pensis tholo phaleris militaribusq; in tēplo affixis īsi-
gnibus ad rā moderatā senectutē animū adiecerit. Cū
ciuiū hominū duplex uita censeat: altera sagata quæ
armis rempublicā tueat: altera togata quæ depositis telis
cōsilio: prudētia: & auctoritate patriā regat: prima reli-
cta: ad secundā læto uultu capestendā accedat: frequēs
in senatu uerset: rā publicas q̄ priuatas sæpius cōtiones
& audiat: & ipse quoq; in patriæ salutē celebrare contē-
dat: nō labori: nō uigiliæ parcat dū reipublice prodesse
possit. Appiū siquidē Claudiū imitatus: qui cæcus etiā
in senatū deduci uoluit: ut a pace cū carthaginēsis fe-
riēda romanū populū remoueret: ad quā mixtū imodū
inclinatus erit. Et deniq; sic existimet se natū bonus ci-
uis: ut ortus sui partē Platonico instituto patria partem
amici debeāt uēdicare. Eodēq; p̄stō in reliquis ciuiū
ordinib; bene morata senectus trahi debet: ut nihil
scilicet sibi pulchrius: nihil honestius existimēte possit
cōtingere. q̄ nō opes solū: sed etiā ipm sanguinē p̄ pa-
tria libertate pfundere. Sic enī ciuitates: sic oppida: sic
regna: sic impia: nō tantū in pace seruant: sed etiā miri

.XIIII.

fice augere. Sed post hæc omnia illud in uniuscuiusq;
optimi uiri pectore insitū esse debet: ut nihil aut priua-
tim aut publice fiat: quin illud totū in firmissimo san-
ctissimæ religionis fundamento roboret: hoc enim pa-
cto nullum unq; aut dictum aut factum frustrari poterit
quod suum & populi nō sortiat effectum. Hoc in lo-
co finē desideraret opusculum nostrum uiri p̄cipui: nisi
illud etiā scribendum mihi ratio ip̄a p̄suaderet: quod
bene aut male actæ uitæ testimoniū phibet. Nihil enim
hoc in mundo nascit: nihil exorit: nihil deniq; a pri-
ma sui origine auge: quod p̄petuum sit & immortale:
sed ut historicus ille testat: oīa orta occidunt: & aucta
senescūt: aut sicut in baccis arborū uidemus: quæ primo
uirides exiguaeque nascunt: deinde paulatim succedente
tēporis spacio ad maturitatē accedunt: & nisi suo tēpo-
re colligāt: p̄ se ip̄e decidunt & arescūt: sic in corporibus
humanis quod minime mirū est quotidie solet eueni-
re: quæ scilicet primū exorta ad uiriditatē quampiā ac-
cedunt: deinde succedētib; annis paulatim ingraue-
scunt: & mutata uiriditate ad canicē tendūt: mox de-
bilitata & cōsumpta: quū maturitatis tēpus aduenerit:
& colliguntur & p̄ se ip̄a decidāt: necesse est. Sed iste
ideo laudabilior finis: q̄ p̄cedens ætas existimat: quia
ex hoc nō obscure cognoscimus: quid exacta hoīs uita
ualuerit: quā cū difficilimū quidem sit: ut sup̄ius distū

est: bene laudabiliterq; gerere: nec minus pfecto diffi-
le relinquet: etiā hunc finē taliter moderari: ut ex illo
præterita facta laudentur.

DE MORTE.

Quū itaq; superioribus institutus bene moratus uir cu-
iuscūq; fuerit ordinis ille se ad occasum iam puenisse
cognouerit: itaq; sibi nature legib; concedendū uiderit
reliquæ huius uitæ institutionē in tres potissimū partes
diuidat: necessum habet. Obiciē enī ægrotātib; mem-
bris ad extremūq; tendētib; limen: & bonorū & cor-
poris & animæ cura minime post habēda. Vigile a no-
biliori incipiat. Quū primū honestissimus senex gra-
uem in quēpiā morbum inciderit: unde sibi & saluti
sue periculū timeat: quod facile: tū ex insueto morbi ge-
nere: tum ex eius grauitamine intelligere poterit: tunc sibi
hæc tria ante oculos pponat: quib; ante ultimā ho-
ram consulere nitat. si quod reliquū est bene actæ uitæ
palmā consequi uelit: ut scilicet: primum anime cōsulat
deinde bonis quæ familiæ suæ cōseruationē respiciunt:
postremo corpori: quod ibecillissima tanq; sarcina reli-
ctum iā dissolui atq; in sua elemēta redire cupit. Aduo-
cet: ergo doctissimus sanctissimusq; sacerdos quispiam
qui egrotantis delicta & summa cū diligentia excutere:
& nō minore prudētiā expiare possit: apud quē depo-
nat egrotus quæcūq; piamina animā suā offendere sen

.XV.

serit: doleat ea p̄trasse: disponatq; imp̄sterum uicturus
ab eis penitus abstinere: omnemq; p̄nam libentissima
fronte pro ipsorum expiatione subire. Quo tam religio
sissime q̄ sanctissime p̄ratto aduocetur tabellio: cum
prudencia & consilio: tum uitæ sanctimonia probatus:
apud quem ultimam ægrotus uoluntatem exponat: pri
mum quidem exequiis: sepulchro ac orationibus: cete
risq; charitatis operibus: pro manibus suis faciendis: pi
entissime consulens. uxoris deinde ac filiarum(si quas
habuerit) pudicicie prouidens: demum filiis: fratribus:
cæterisq; affinibus: cognatis: amicis: bona sua tali pru
dencia partiens: ut & gentilicium potius patrimonium
augeatur q̄ minuatur: & post obitum suum: nullam in
ter posteros discordiam relinquat. Tunc taliter institu
tus corporis medicum aduocet: cui debilitata membra:
morboq; consumpta commendet: & ne sui ip̄ius unquā
homicida p̄uetur: illi penitus in omnibus pareat: illi ob
temperet: nullum eius p̄ceptum iussuue post habe
at: ut si diuinæ placitum fuerit maiestati: sicut Ezechie
condonatum est: itidem experiatur ægrotus uitæ termi
num ulterius prorogare. At si natura depositum posce
re uoluerit: non repugnet ægrotans: ne gigantum more
Iouem de coelo pellere uideatur: sed omnibus sacris mu
nitus: quæ pontificalis nostra religio petit: deo reddat li
bentissime quod accepit: sinatq; quatuor essentias: quæ

latissuperq; concordēs fuere: nunc discordātes in suum
quādoq; transire principium. Hoc enim pacto nō hu
manus sed diuinus poterit uir ille merito nuncupari:
qui & sic inter mortales honestissime uixerit: ex tam
gloriose decurso per huius mundi fallacem hippodro
mum spacio ad superos con migrarit. Huic non terri
bilem dicemus fuisse mortem: sed placidam potius quia
iem. Mors enim stoico instituto terribilis est iis: quorum
cum uita omnia exstinguuntur: non iis quorum laus e
mori non potest: hinc non immerito pro talis uiri obi
tu non dolendum: sed letandum potius iudicabimus:
& quod ab aeterna illa maiestate factum fuerit: recte fa
ctum existimantes: hilari uultu cum phalaride: agrigen
inorum tyranno clamabimus. Hic irreprehensibilis
mortuus in pulcherrima gloriæ figura locatus est. Iam
deo annuente excellentissimi reguli: ad suum finem de
ductum est opus nostrum: quod licet a me nulli quæren
dum esset: in quo parum facundiæ: parumq; grauitatis
esse scio: cuiq; potius aliena perlegere: & ex iis doctior
fieri: q̃ aliis scribere necesse est. Ea tamen charitate co
genie: quæ hominem homini natura conciliare solet: &
uobis scribere & filiis uestris quali acq; fuerint scripta
nostra condonare uolui: non quia uestre prudentiæ dif
fidam: quæ multo sapientius eos regere potest: sed quia
fortasse maioribus impediti negociis: ea quæ leuiora ui

.XVI.

denur: aliquando post haberis: unde puerorum ætas ta-
cite crescens: absq; prima quandoq; institutione petran-
sit. Quod ne fiat cauere studens: hanc uobis lucubratu-
unculā meam elargior. Vos eam tali fronte suscipiatis
quali elargitam existimare potestis. Quod si (ut spero)
feceritis: maiores mihi in dies scribendi uires suppedi-
tabitis: quibus enixe conabor: semper optatis uestris q̄li
benissime esse paratus.

IACOBI PVRLILIARVM COMI
TIS DE GENEROSA LIBE
RORVM EDVCATIO
NE LIBELLVS FAV-
STE FINIT.

ACCVRATISSIME IMPRESSVM
TARVISII PER GERARDVM
DE FLANDRIA. ANNO SALV-
TIS. M. CCCC. XCII. DIE. XI. SEP-
TEMBRIS. SVB MAGNIFICO
PRAETORE AVGVSTINO FOS-
CARINI.

.XVII.

FRANCISCVS NIGER VENETVS:
DOCTOR: IACOBO .N. EXCELLEN-
TISSIMO PVRLILIARVM COMITI:
VIRO DOCTISSIMO: AC VTRIVS-
QVE HVMANITATIS PARENTI:
FOELICITATEM.

Or alium plurimos apud maiores no-
stros immortalitate donatos fuisse legi-
mus: Iacobe uir clarissime: seu illos præ-
clarissimarū ciuitatū fundatores p̄spe-
xissent: seu alicuius ardui facinoris in-
uentores: quod uires hūanas excederet: admirarentur.
Hinc osyridē primū: qui Heliopolim mirabilē urbem
in ægypto cōdidit: solis numē habuisse uoluerunt. Dio-
nysiu quoq; quod nysacā ciuitatē: mortalib; quidē mi-
randā dederit: liberi patris diuinitate afflatū dixere. Si-
mandiū itidē tā ardui monumēti conditorē: ogdoū præ-
terea: pyramidū miracula molientē: deorū honore non
immerito coluerūt. Ast si quis in hūanū genus benefi-
cia cōtulisset: aut regū nouitate: aut earū necessario usu
parefacto: is tāto maiori uidebat̃ religiōe colēdus: quā-
to dignior & rebus insensibilib; & cæteris animātib; est
homo: cui cōsulere: cui suppetias ferre: cui deniq; salutē
dare: hoc solū est in diuinā uitā trāsire: hoc solū ad de-
os p̄pius accedere. Sic Vulcanus: qui primum ægyptiis

IVX.
a fulmine ignē dedit. Sic Mercurius qui faciūdis cōtio-
nibus suis: a pecudū uita ad humanū cultū rudes popu-
los atq; siluestres deuexit. Sic & ceteri p̄multi qui om-
nes diuinitate merito sunt donati: quod eorū quisq; sin-
gulari quodā beneficio mortaliū uitā pientissime sunt
utati. Sed horum nō ab re etiā deorum aliquos superos
nōnullos inferos: reliquos autem medioximos appella-
uere: prout collati humanam in rem publicā beneficiū
pondus erat. Quæ quum ego una ex parte mente reuol-
uo: ex altera uero quum scripta tua considero: quæ non
solum (ut aiunt) r̄romanissant: sed etiam mixt in modū
r̄hebanissant: hinc enim Socraticos adeo mores sapiūt ut
nihil quod ad eos pertineat: in iis pr̄termisum iudicē
illhinc autem maiorum illorum quos omnis merito se-
quitur academia: adeo faciūdiam: cum grauitate mixtā
redolent: ut non purililianum hominem: sed r̄romanū
potius audire uidear. Et merito quidem (quod nō ppen-
deram) r̄romanum dixerim: nōne enim Iulia est patria
uestra: nonne r̄romanorū & dignissima quidē Colo-
nia? Et tu quoq; nonne inter ceteros conterraneos tu-
os tanquā purum lilium: quod cognomentum tuum so-
nat: merito candescis? In hanc igitur dubitationem in-
cidere cogor: ut quo in deorum ordine numen tuum
constitutum affirmem: (hoc unum haud dubium est te
iam diuum esse:) id mihi profecto difficile sit. Ma-

.XVIII.

ignum est profecto munus a beluis ad humanos ri-
us siluestrem populum traxisse: quod Saturnus Mer-
curiusq; fecere. Sed non minus profecto negotium:
humanum uirum diuinis moribus instituisse: quod tu
tam copiosissime quā utilissime in tuo hoc opere feci-
sti. Immo illud ausim affirmare: hoc potius diuinum
opus esse: illud humanum: nam quo dignior corpore
est anima: quæ tali tuo codice instituitur: eo nobilius
& excellentius est opus: unde tale beneficium manat.
Licet igitur etiam alias: tum naturali uirtute: qua ful-
ges: tum ea quoq; disciplina: quam ex arte conquisi-
uisti: satis amplam tibi & meritam quidem diuinita-
tem comparaueris. Vnde præter illud: quod iam a pri-
uata uita ad publicam pertransisti: in Heroumq; nu-
mero nostri temporis ascitus es: quos sine accusatione
diuos appellamus. In splendissimo maiestatis tuæ solio
caustus sedes: omniaq; tuæ ditioni subdita tali sapientia
moderaris: ut omnes merito in te coniectos oculos habe-
ant: quibus tanquā lucidissima stella splendescis. Non
facile tamen iudicandum relinquitur: quo potissimū nu-
mine nobis compellendus accedas. Soliti nāq; sunt di-
ui: multa quādoq; sibi numina uedicare: habito non si-
ne causa ad eas potestates respectu quibus humāo gene-
ri facile opitulatur. Hinc Iunonem reginam: curretem:
lucinam: pronubam: ifernamq; dicimus: & Apollinem

modo: modo solem: modo liberum patrem phœbum nū
cupamus Ad te autem quum animum adiicimus: aliud
ex regno: aliud ex moribus: aliud deniq; ex literaria
disciplina numen scintillat. Sed quod a moribus san
cta quoq; religione: quæ in te est: non obscure fulgescit
id tanto te nobis diuiniorē reddit: quanto magis ui
tæ nostræ hæc tua necessaria est institutio: quæ a tali
tuo numine proditur. Deductis igitur ad sua tempora
suaq; potestates cæteris numinibus tuis: hoc ethicum
solum in præsentia salutabo: cui & aram flaminēq; eri
gere: & uota reddere decet: quandoquidem tantam li
beris nostris utilitatem adiecit: ut unde maiorem spera
re possimus: nō habeamus. Huic ego: inter reliquos uer
naculos minimus: metotum: meaq; omnia & irado &
dedo. Fac de me quum uolueris periculū inuenies pro
fecto non minus re q̃ uerbo fidelem. Vale humanæ lin
guæ decus splendor: & præsidium & dulce decus meū
Ex Parauina utriusq; philosophantium porticus aca
demia: Rhomanæ urbis natalibus: solēnibusq; paliliis
A dissoluto chao: primaq; elementorū concordia: olym
piadis ducētesimæ ac nonagesimæ septimæ anno q̃no.

FINIS

552378

nū
lind
raria
is san
geleir
gis ui/
a tali
mpora
ricum
sq̄ en
nam li
n spera
nos uer
ado &
ries pro
na lin
us meū
is aca/
palitū
colym
o q̄no.

